

Soome ja Eesti hümnid

Eesti ja Soome hümnil on sama Fredrik Paciuse meloodia, mis sai tänavu 155aastaseks. Soome ajakirjanik **Unto Hämäläinen** uurib, kas pole aeg hümnid uute vastu välja vahetada.

Soome rahvushümnil "Maamme" on küll sütitavad sõnad, aga viis on viletsapoolne, saksa stiilis muusika. Peale selle kasutavad sama viisi ka eestlased. Mis oleks, kui vahetaksime oma hümnid välja, soomlased ja eestlased korraga?

On "Maamme"-laulu aeg. Vormelisõitja **Kimi Räikkönen** võtab musta nokkmütsi peast, silub higiseid juukseid ja tardub valvele. Telekaamera näitab Räikköse nägu. Ta ei laula. Kuigi Soome hümnid kuuleb parajasti miljard kõrva.

"Auhinnatseremoonial kõlas kordki korralik muusika," naljatas Räikkönen pressikonverentsil, kui oli esimest korda saavutanud vormeli-MMi etapivõidu.

KORRALIK MUUSIKA?

"Maamme"-laul sai tänavu 155aastaseks. Esimest korda esitati seda maikuu 1848 üliõpilaspildustel Kuntähti väljakul Helsingi Toukolas. Siis ei rääkinud keegi "Maamme"-laulust, tollased kultuurisid üliõpilased vestlesid rootsi keeles **Johan Ludvig Runebergi** kirjutatud luuletusest "Vart land" ("Meie maa"), millele sakslane **Fredrik Pacius** oli viisi teinud.

Paciuse olnud aega vaid kaks päeva, et muusika valmis kirjutada ja laul koorile ja orkestrile selgeks õpetada. Kogenud muusikamees tuli kiirelt müsega toime rutiini abil, sest helilooja pea on kui ajalooürija arhiiv. Seal on valmis ained ootamas käsku: loo muusikat! Kõla siit ja teine sealt, need omavahel kenasti kokku sobitada ning uus laul on sündinud. Kui Pacius oleks teadnud, et tema palast saab rahvushümn, oleks ta kindlasti varunud tööks rohkem aega ja kirjutanud parema muusika. Oleks kirjutatud uusi noote, visanud vanu välja, lihvinud ja lihvinud. Aga aega ei olnud, mistõttu Paciuse tööle jäi harmoonia, mida ta kõige paremini valdas. "Maamme" on põhimeeleolult saksa laul.

Helilooja **Tapani Länsiö** tunneb "Maamme" muusikalisi plusse ja puudusi. Länsiö on Sibeliuse Akadeemia lektor ja koorijuht.

"**PACIUS OLI ÜSNA ANDEKAS** helilooja," tõdeb Länsiö ja kummutab sedamaid alatu laimu, nagu oleks Pacius jäljendanud vana saksa joomalaulu "On paavsti elu tore". Helilooja ja koorimees **Heikki Klemetti** soosis seda väidet aasta kümneid, viimati on seda mõtet viljelenud **Hannu Taanila**, veteranitoimetaja ja liialdustele kalduv orelimuusika sõber.

"Võtan väljakutse vastu," ütleb Länsiö ja kinnitab, et võidaks selles väitluses Taanilat kindlasti. Seda väitlust tahaks kuulda, sest ka Länsiö on populaarne raadiohääli ja osav sõnaseadja, kes on võimeline avama klassikalise muusika maailma vähikutelegi.

Länsiö kiidab viisakalt Soome rahvushümn. Tema arvates on parim sel

GUSTAV ERNESAKS (1908-1993): Tema "Mu isamaa on minu arm" sai eestlaste alternatiivseks hümniks.

le kohuv algus: *Oi Maamme, Suomi, synnyinmaa. Soi, sana kultainen!* (Me maa, Soome, sünnimaa. Helise, kuldne sõna!)

Pange tähele hüümärki. See väljendab käsku. Länsiöle tekitab meelehärmi, kui seda kohta liiga laisalt lauldakse. "Hümnil on muidki häid omadusi. Kogu meloodia on hea: seal on tõuse ja langusi, see kulmineerub teutooni suursugususega, valjult ja ülevalt – seda tüüpi lauldes saab kogada võimsat pinget ja vaibumist. Seevastu Runebergi enda viisistuses on probleem just selles, et puudub kulminatsioon."

Huvitav.

On Länsiöl siiski mõttes mõni teine pala, mis sobiks rahvushümniks paremini?

VASTUST ALUSTAB JAHE muusikaanalüütik, aga lõpetab laulev ja kätega vehkiv koorijuht: "Jah, "Finlandia" on täiesti teisel viisil mõjus. Alguses lauldakse seda hümnipäraselt, üsna vaikselt, kuni jõuab kätte teine salm – *ettet taipunut sa sorron alle* (ei paindunud sa rõhumise alla). Siis päästetakse kogu metsik võimsus valla. See on kõige püham soomlus. Juba ainuüksi selle lause tõttu on "Finlandia" kõigist teistest lauludest üle."

Länsiö siirdub mõtteis Londoni või Toronto laululavadele.

"Ma ei suuda ette kujutada, et välismaal võiksid soomlased lõpetada kontserdi "Maamme"-lauluga. Kindlasti ei tohiks otsi kokku tõmmata ilma "Finlandiata". *Oi Suomi, katso, Sinun päiväs koittaa.* (Oo Soome, Sinu päev koidab.)"

Jälle sama lugu. On selline vana kõnekäänd: suu räägib, aga süda laulab. Külmad judinad jooksevad mööda selgroogu ja meelde tuleb Sibeliuse-filmi kulminatsioon: noor **Jean Sibelius** juhatamas Helsingi ülikooli aulas "Finlandiat" ja siis – kasakad tulevad.

Tapani Länsiö ei ole ainuke, kelle meelest Soome rahvushümniks peaks olema Sibeliuse "Finlandia", millele on teinud sõnad **Veikko Antero Koskenniemi**. Aga tema ettepaneku taga on kõva kogemus. Länsiö on sadu kordi juhatanud "Finlandiat" ning näinud lauljate ja kuulajate pisaraid.

"See on soome helilooja muusika ja soome luuletaja tekst. Mulle tundub, et välismaalased võtavadki "Finlandiat" Soome õige rahvushümnina. "Maamme"-laulu lauldakse etiketi pärast, aga "Finlandia" tuleb otse sisimast, kuskilt rahvuslikust DNast. Seda on raske selgitada. Jube suurejooneline mõte, et ühed helid tõrjuvad teised helid välja. Just see meil praegu käimas on."

FREDRIK PACIUS (1809-1891): Tema loodud meloodia on ametlikuks hümniks nii Soomes kui Eestis.

JEAN SIBELIUS (1865-1957): Tema "Finlandia" on soomlaste alternatiivne hümn.

Kas Soome võiks oma rahvushümnid välja vahetada? Kuidas see korda läheks?

AJALOOLANE LAURA KOLBE on põhjalikult uurinud, kuidas kultuuritraditsioonid kanduvad edasi ühelt sugupõlvelt järgmisele. Ta on ka toimetanud raamatu "Maamme"-laulu ajaloo. Hakatuseks meenutab Laura Kolbe, et Soomes ei ole rahvushümnid seadust. Kuskil ei ole ametlikult otsustatud, et hümn on just "Maamme". Iseseisvuse algusaegadel oli valida ka teisi laule. "Maamme" kujunes rahvushümniks pika aja jooksul, laulmise käigus. "Maamme"-laulu positsioon

“Maamme”-laulu lauldakse ametliku etiketi pärast, aga “Finlandia” tuleb siiralt seestpoolt, kuskilt rahvuslikust DNast.”

Tapani Länsiö

ei ole olnud vankumatu. 155 aasta jooksul on olnud pikki perioode, mil "Maamme"-laulu pole üldse lauldud, kuid alati on tekkinud vajadus seda uuesti laulma hakata.

"Rahvushümn ei ela ega sure võimeeste käsu järgi. Inimesed kas laulavad seda või ei laula. Ainult rahvas ise võib rahvushümnid vahetada. Kui soomlased seda ei laula, on see ammendunud," ütleb Kolbe. "Maamme"-laulu kuulades tuleb selline tunne, et peaks mütsi maha võtma, ja "Finlandia" kõlades oleks tark tegu tasurätt välja otsida," võrdleb ta. Kolbe meenutab ka "Maamme" sünniaega. 1848 oli "hull aasta", mil Euroopas pulbitsesid revolutsioonimõtted ja jõudsid viimaks Soomegi. Soomes ei saanud revolutsioonideed siiski jalgu alla, soomlased peavad paremaks kokkuleppele jõuda.

Professor **Matti Klinge** on jõudnud järeldusele, et ükski teine aastatel 1844-1848 Euroopas kirjutatud kuulsatest luuletustest ei sarnane "Maamme"-lauluga. Kõigis teistes esitatakse nõudmisi põhjalike muutuste järele, üksnes soome laulus loodetakse rahulikku arengut.

"FINLANDIA" ON POOLSADA aastat noorem. Sibelius kirjutas selle 1899 venestamisperioodi alguses. Rahvusteadvus oli tollal hoopis teistsugune kui "Maamme" laulu loomise ajal. Oli parteisid ja ajalehti. "Finlandia" oli poliitiline seisukohavõtt rõhuja, Vene keisri vastu. Kuid ka "Maamme"-laulu on kasutatud poliitilise relvana. Laura Kolbe toob näite Teise maailmasõja järgest ajast aastal 1948, kui Helsingi ülikoolis tähistati suurte pidustustega "Maamme"-laulu sajandat sünnipäeva.

"See oli tähtis poliitiline operatsioon. Põhiüritusel osales ka president **Juho Kusti Paasikivi**. Tšehhoslovakkias oli just toimunud kommunistlik riigipööre ja Soomes kardeti sama. Oli vaja tugevat rahvuslikku sümbolit, mis raputaks inimesed valvele. Teisalt pidi hoolt kandma selle eest, et vasakäärmuslased ei pääseks sekkuma ja et Nõukogude Liit ei ärrituks. Laulupidu õnnestus üle kõigi ootuste."

KOLBE ARVATES ON "Maamme"-laulu sõnad üsna rahumeelsed ja allaheitlikud. Tugevalt on esindatud ka põhjamaine loomus. "Maamme" väljendab hästi soomlaste võimet kohaneda ja muganduda ka raskestes oludes.

"Põhisõnum soomlusest avaldub siin edaspidigi. Ei ole alust "Maamme"-laulu hümnina välja vahetada," kaalutleb Kolbe.

Üks põhjus rahvushümnid vahetamiseks võiks soomlastele olla see, et Paciuse meloodia on ka eestlaste rahvushümn. Kui Eesti võitles taasiseseisvumise eest, siis tollane ENSV ülemnõukogu kiitis kevadel 1990 heaks rahvusriigi sümbolika (lipp, vapp ja hümn) taaskasutusele võtu.

B 11